

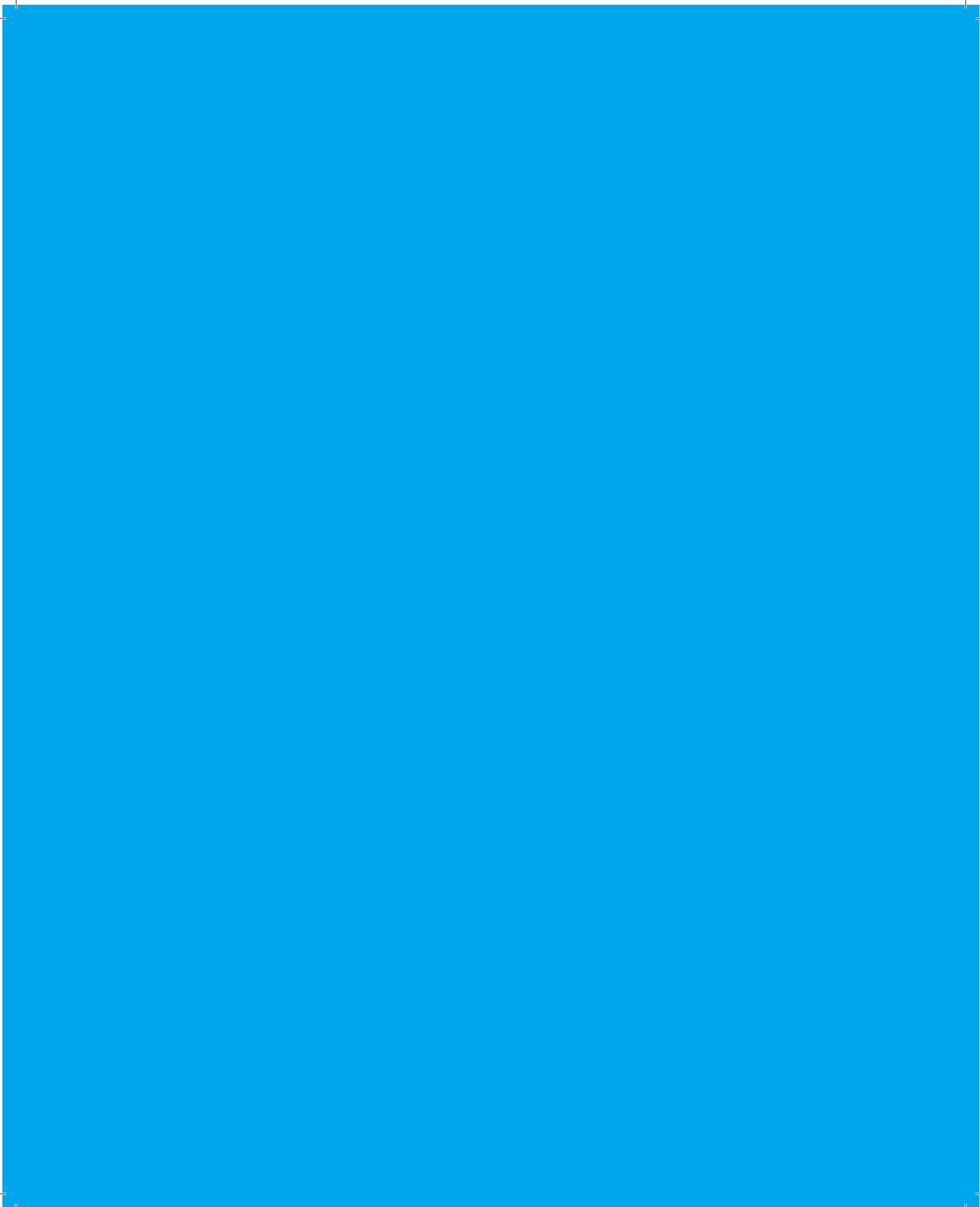
unicef

her çocuk için

TÜRKİYE – UNICEF
ÜLKE İŞBİRLİĞİ PROGRAMI
2016-2020

YILLIK
RAPORU
2018

ÖZET METİN

Her hakkı saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü çoğaltılamaz, bir erişim sisteminde saklanamaz veya herhangi bir elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt veya başka bir şekilde, önceden izin alınmaksızın kullanılamaz.

GİRİŞ

Türkiye, özellikle de sağlık ve eğitim alanlarında geniş kapsamlı kamu hizmetleri sunan, köklü kurumları bulunan ve üst-orta gelir grubunda yer alan bir ülkedir. Türkiye'nin çocuk haklarını savunma ve ulusal sınırların ötesinde de destekleme kapasitesi, kayda değer bir düzeydedir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları arasında mutlak yoksulluk neredeyse hiç bulunmamaktadır. Ülkede bebek ölüm hızı, bin canlı doğumda 9,2'ye düşmüştür (TÜİK, 2017). 6-13 yaşları arasındaki çocuklar arasında okullaşma oranı %98'in üzerindedir. Öte yandan, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yanı sıra bölgesel ve sosyoekonomik eşitsizlikler çocukların hem yaşam koşullarını hem de kaliteli ve kapsayıcı hizmetlere erişimini etkilemeye devam etmektedir. Engeli olan, ebeveyn bakımından yoksun, kanun ile ihtilafa düşmüş, çalışan ve mülteci olan çocuklar gibi dezavantajlı çocuk gruplarının haklarının korunması için özel çaba gösterilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de 3,6 milyonu aşkın Suriyeli mülteci, geçici koruma altında bulunmakta ve bu mültecilerin 1,6 milyondan fazlasını çocuklar oluşturmaktadır. Diğer

ülkelerden gelen kayıtlı mülteci ve sığınmacı sayısı ise 400.000 civarındadır. Bu çocukların sosyal koruma ihtiyaçlarının karşılanması ve hizmetlere erişimlerinin sağlanmasında güçlükler devam etmektedir. Bunlara ek olarak çocuklar; yaşadıkları travmalar, dil sorunları ve ayrımcılık nedeniyle de çeşitli olumsuzluklarla karşılaşabilmektedir. Bunun yanı sıra, çocuklar da dâhil olmak üzere düzensiz göçmenlerin bazıları, Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaşmakta ya da ulaşma girişiminde bulunmakta ve birçoğu denizde ölüm riskini göze almaktadır. Türkiye; bu mültecilerin ihtiyaçlarına yanıt vermeye yönelik çabalarını kararlılıkla sürdürmektedir ve mültecilerin geniş kapsamlı hizmetlere erişimini sağlamak amacıyla ulusal kaynaklarının önemli bir kısmını ayırmıştır. Bununla birlikte, mülteci sayısının daha önce görülmemiş bir düzeye ulaşması ve zorlayıcı koşulların devam etmesi nedeniyle, uluslararası dayanışmanın sürdürülmesi gerekmektedir.

©UNICEF/Feyzioğlu

Türkiye'deki çocukları etkileyen önemli gelişmeler

2018 yılında, Ülke Programı açısından önem taşıyan bir dizi gelişme kaydedilmiştir. Haziran ayında Cumhurbaşkanlığı seçimi ve genel seçimler yapılmış ve **yeni** Cumhurbaşkanlığı yönetim sistemi bütünüyle kabul edilmiştir. Buna bağlı olarak, kilit program paydaşları, yeniden yapılanma süreci geçirmiştir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı birleştirilerek Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) oluşturulmuştur. Kalkınma Bakanlığı yerine, benzer fonksiyonları yürütmek üzere T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı kurulmuştur. 2019-2023 Ulusal Kalkınma Planı'na son şeklini verme çalışmaları, 2019'a **ertelenmiştir**.

Hükümet; mültecilere yönelik müdahalelere liderlik etmeye ve insani yardım sağlayan en büyük aktör olmaya devam etmektedir. Geçici koruma merkezlerinde (kamplarda) yaşayan, geçici koruma altındaki Suriyelilerin oranı daha da düşerek yaklaşık %4'e inmiştir.

2018'in Aralık ayı itibariyle örgün eğitim programlarından yararlanan Suriyeli mülteci çocuk sayısı 645.140'a ulaşmıştır. Bu sayı, 2017-18 eğitim öğretim yılına %5,7 oranında, 2016-17 eğitim öğretim yılına kıyasla %31

oranında bir artış göstermiştir. Bu artış, kayda değer bir ilerleme sağlandığını göstermektedir. Bununla birlikte, başta ergenler olmak üzere yaklaşık 400.000 Suriyeli mülteci çocuk, hâlen okul sisteminin dışındadır. 2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nda birçok bölgede gençlere ve mülteci çocuklara sağlanan hizmetleri artırma ve çeşitlendirme ihtiyacı ifade edilmiştir. Mülteci çocukların hayat becerilerini geliştirmek ve sosyal uyumu arttırmak için daha fazla programa ihtiyaç duyulduğu da vurgulanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) "Daha Güçlü Yarınlar için 2023 Eğitim Vizyonu" strateji belgesi; eşitsizliklerin ortadan kaldırılması, öğrenci değerlendirilmelerinin iyileştirilmesi, mesleki ve teknik liselerde güçlüklerin üstesinden gelinmesi, çağdaş beceriler ve yabancı dil eğitimlerinin güçlendirilmesi vasıtasıyla, eğitim sisteminin kalitesini ve kapsayıcılığını arttırmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, engeli olan çocuklara yönelik **hizmet kapasitesi ve** çalışmalara yeniden odaklanılması da öngörülmekte ve devletin tüm küçük çocuklara en az bir yıl okul öncesi zorunlu eğitim sağlama taahhüdü de yinelenmektedir.

Ülke Programı Kapsamında Elde Edilen Başarılar

Ülke Programının yıllık finansman hacmi 2017 yılında 151 milyon ABD doları iken, 2018'de 181 milyon ABD dolarına ulaşmıştır. UNICEF'in Ankara ve Gaziantep'teki ofislerinde çalışan toplam personel sayısı 122'ye çıkmıştır. Bu ilave kaynaklar sayesinde, Ülke Programı kapsamında paydaşlara sağlanan destek arttırılırken, hem Türk hem de mülteci dezavantajlı çocuklar adına çocuk hakları gündemi de güçlendirilmiştir.

Eğitim, Çocuk Koruma, Sosyal Koruma, Erken Çocukluk Gelişimi ile Ergen ve Gençlerin Katılımı alanlarında kayda değer sonuçlar elde edilmiştir. Bu ilerlemeler, aşağıdaki sayfalarda özetlenmektedir.

Ülke Programı aynı zamanda veri oluşturma desteği, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH)'nin izlenmesi, iletişim ve savunuculuk faaliyetleri, çocuk hakları ve esenliğiyle ilgili birçok kurum ve kuruluşun bir araya getirilmesi yoluyla, tüm bu kategorilerde, Türkiye'nin çocuk haklarını destekleme çalışmalarına katkıda bulunmuştur.

UNICEF Ülke Programı

Türkiye-UNICEF 2016 -2020 Ülke Programı; Birleşmiş Milletler 2016 -2020 Kalkınma İşbirliği Stratejisi (UNDCS), 2014 - 2018 Onuncu Kalkınma Planı ve UNICEF'in küresel stratejileri doğrultusunda geliştirilmiştir. Program; dört temel maddeye dayanmaktadır:

- Sosyal içerme ve dayanıklılığın artırılması ile hakkaniyet;
- Güvenilir veri, bilgi ve çocuk hakları savunuculuğu;
- Çocuklar ve ergenler arasında toplumsal cinsiyet eşitliği;
- Türkiye-UNICEF arasındaki paydaşlığın sınırların ötesine ulaştırılması.

Bu sonuçlar, on yedi Sürdürülebilir Kalkınma Hedefinden (SKH) sekizine ulaşılmasına katkıda bulunacaktır: SKH 1 (Yoksulluğa Son), SKH 3 (Sağlık ve Esenlik), SKH 4 (Kaliteli Eğitim), SKH 5 (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği), SKH 8 (İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme), SKH 10 (Eşitsizliklerin Azaltılması), SKH 11

(Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, SKH 16 (Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar) ve SKH 17 (Hedefler için Ortaklıklar).

Aynı zamanda, Ülke Programının sonuçları; Bölgesel Mülteci Müdahale Planı (3RP) kapsamında belirlenen altı sektörün içinde yer alan Eğitim, Koruma, Temel İhtiyaçlar ve Sağlık alanlarında mülteci krizine yönelik müdahalelere katkıda bulunmaktadır. İnsani yardım çalışmaları Ülke Programına bütünüyle entegre edilmiştir. Program kapsamında, mülteci ve göçmen çocuklar bir dizi strateji ve fırsatla ulaşılması gereken en dezavantajlı gruplardan biri olarak ele alınmaktadır.

Program; Bakanlıklar, diğer ulusal ve yerel kuruluşlar, akademik çevreler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör de dâhil olmak üzere kilit kamu paydaşları ile işbirliği içinde uygulanmaktadır. Program hedeflerine ulaşmak amacıyla, hizmet sunumundan ulusal sistemlerin güçlendirilmesine ve politika diyaloguna katılıma kadar uzanan bir dizi strateji kullanılmaktadır.

çok
yönlü
destek

2018'DE ÇOCUKLARLA İLGİLİ ELDE EDİLEN BAŞLICA SONUÇLAR

Eğitim sisteminin, dezavantajlı çocuklar da dâhil olmak üzere tüm kız ve erkek çocuklarına kapsayıcı ve kaliteli hizmet sunma kapasitesi artırılmıştır.

Devamsızlık ve okulu bırakmayı önlemek için tasarlanan 9. Sınıf Ortaöğretime Uyum Programı ile yaklaşık 1.000.000 öğrenciye ulaşılmış ve bu program, MEB tarafından tüm ortaokullarda uygulanmaya başlanmıştır. 81 ilin tamamında, 154.451 öğretmene ve okul idarecisine kapsayıcı eğitime ilişkin eğitim sağlanmıştır. 7.684 mülteci de dâhil olmak üzere toplam 87.003 çocuk, 3. ve 4. sınıf temel okuryazarlık ve matematik öğrenme kapasitelerini iyileştirmeye yönelik geliştirilen ilkokullarda Yetiştirme Programından (İYEP) faydalanmıştır. Travmaya maruz kalmış öğrenciler için psikososyal destek modülü geliştirilmiş ve iyileştirilmiştir. Engeli olan çocuklara yönelik Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama Araçlarının Standartlaştırılması Projesi tamamlanmıştır. 16.429 Türk ve mülteci çocuk, on haftalık yaz okulu programı da dâhil olmak üzere, dezavantajlı çocuklara yönelik oluşturulan erken çocukluk eğitimi programlarına erişim imkanına sahip olmuştur. 81 ildeki 162 ortaokulda toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin eğitim materyalleri kullanılmış ve 575 öğretmen ve okul idarecisine (218 kadın ve 357 erkek) toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi verilmiştir.

Örgün eğitim programlarına kayıtlı Suriyeli mülteci çocuk sayısı 645.140'a (317.761 kız çocuğu ve 327.379 erkek çocuğu) ulaşmıştır. Bu sayı, okul çağındaki

mülteci nüfusunun %62'sine karşılık gelmektedir. Türkiye- UNICEF Ülke Programı; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından elde edilen bu büyük başarıya birçok şekilde katkıda bulunmuştur. Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) programının kapsamı, iki kattan fazla arttırılmıştır. 2017'den beri, 410.740 çocuk, örgün eğitime devam şartını yerine getirme koşuluyla, nakit yardımlardan faydalanmıştır. 2018'in Aralık ayı itibariyle, toplam 12.994 Suriyeli Gönüllü Eğitim Personeli (SGEP) aylık teşvik ödemelerinden faydalanmaktadır. Mülteci çocukları Geçici Eğitim Merkezleri'nden devlet okullarına aktarma sürecinde, çocukların entegrasyonunu ve eğitimini desteklemek amacıyla, Suriyeli Gönüllü Eğitim Personelinden yararlanmak için bir strateji geliştirilmektedir. Alan taramaları aracılığıyla 10.490 okul dışı çocuk tespit edilerek, eğitim kurumlarına yönlendirilmiştir. Artan bakım masraflarını karşılamak için 328 okula mali destek sağlanmış ve bu okullara devam eden 188.440'ı aşkın mülteci ve ev sahibi öğrenci bu destekten faydalanmıştır. 900 çocuğun erken çocukluk eğitimi almasını sağlamak amacıyla, tam donanımlı ve eşyalı konteyner sınıflar kullanıma açılmıştır. Türkiye çapında Türk ve mülteci öğrencilere 800.000 okul çantası ve kırtasiye malzemesi dağıtılmıştır.

©UNICEF/Feyzioğlu

Ülke Programı; **dezavantajlı mülteci çocukların yaygın eğitim programları aracılığıyla eğitim sistemine dâhil edilmesine de yardım etmiştir.** 10-18 yaş aralığındaki okul dışı mülteci çocuklara ikinci bir şans sunan Hızlandırılmış Eğitim Programı (HEP) 12 ildeki 70 Halk Eğitim Merkezinde uygulamaya konulmuştur. 5.656 çocuk bu programdan faydalanmıştır. Okul dışı mülteci çocukları Türk devlet okullarında eğitime hazırlamak amacıyla, 24 ildeki gençlik merkezlerinde Türkçe dil kursları (TDK) verilmektedir. Aralık ayında, 4.406 çocuk bu derslere katılmıştır. 2018 yılında ŞEY programının kapsamı, HEP programına devam eden çocukları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Ulusal çocuk koruma sisteminin kapasitesini güçlendirmek amacıyla 172 kurumsal bakım tesisinde öz değerlendirme standartları uygulanmış, çocuk gelişimi ve psikososyal destek/yaşam becerisi geliştirme programları daha da geliştirilmiştir. Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi için işler bir model hazırlanmış, refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar başta olmak üzere çocuk koruma konusunda uzmanlaşmış ilgili personele eğitim verilmiştir. Güncellenen eğitim programları ile, birçok ulusal kurumun acil durumlarda psikososyal destek ve çocuk koruma hizmeti sağlama kapasitesi güçlendirilmiştir. STK'ların çocuklara yönelik şiddetle mücadelede katkıda bulunma kapasiteleri de artırılmıştır.

Çocuk dostu yöntemlerin uygulanması için adalet sisteminin kapasitesinde iyileştirmeler yapılmıştır.

Bu bağlamda, çocuklar ve gençler için denetimli serbestlik çerçevesini güçlendiren yeni bir risk değerlendirme aracı geliştirilerek uygulamaya konulmuş ve cinsel suç mağduru çocuklar da dâhil olmak üzere çocuklar için geliştirilen çocuk dostu adli görüşme odalarının kullanımıyla ilgili eğitim ve farkındalık faaliyetleri yürütülmüştür.

Ülke Programı, **Kamu Denetçiliği Kurumu'nun yeni bir Çocuk Hakları Stratejisi benimsemesine** ve çocukların kuruma erişimini sağlamak için sistemler geliştirmesine katkıda bulunmuştur.

Çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi ve ortadan kaldırılmasına yönelik ulusal kapasiteyi güçlendirmek amacıyla Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele Strateji Belgesi ve Eylem Planı hazırlanmış ve 1.900 hizmet sağlayıcıya, uyumlaştırılmış rehberler dağıtılmıştır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı personeli, STK saha çalışanları ve öğretmenler de dâhil olmak üzere 1.000 hizmet sağlayıcı, BM'nin ortak bir programı kapsamında eğitim almıştır.

Çok sektörlü bir yaklaşımla, devletin, sivil toplumun ve özel sektörün çocuk işçiliğiyle mücadelesine destek sağlanmıştır. Paydaşların çocuk işçiliği vakalarını daha iyi tespit etmesini, önlemesini ve bunlara müdahale etmesini sağlamak amacıyla bir eğitim seti hazırlanmıştır. Türkiye'nin Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeleri temsil eden kuruluşu TESK'in 1500 üyesi ile 1.500'ü aşkın iş müfettişi, kolluk görevlisi, çeşitli icracı bakanlık ve belediyelerden saha çalışanlarına bu konuda eğitimler verilmiştir. **Mevsimlik tarım, ayakkabı ve mobilya sanayinde çocuk işçiliği durumu hakkında araştırmalar yürütülmüştür.**

Daha çok sayıda mülteci ve Türk çocuk, toplum temelli çocuk koruma hizmetlerinden faydalanmıştır. Örneğin, yaklaşık 91.000 çocuk 24 ildeki 74 güvenli alanda yürütülen psikososyal destek (PSD) programlarından yararlanma imkanı bulmuştur. 865 engeli olan çocuk da dâhil olmak üzere 46.835 mülteci çocuk, özel bakım hizmetlerine yönlendirilmiştir. Alanında eğitimli olan çocuk koruma çalışanları; gençlik merkezlerinde dezavantajlı Türk ve mülteci çocukları tespit etmeye ve değerlendirme çalışmalarına başlamıştır. "Kız Çocukları için Güvenli Alan" adlı 2 merkezde, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDŞ) mağdurları da dâhil olmak üzere 8.082 Suriyeli ve Türk kız çocuğuna ve kadına destek sağlanmıştır.

Olumlu beslenme uygulamalarının yaygınlaşması da teşvik edilmiştir. Dünya Gıda Programı işbirliğinde, mülteci ailelerdeki bebek ve küçük çocukların beslenmesine ilişkin yararlı uygulamaları teşvik etmek amacıyla, Göçmen Sağlık Merkezleri'ndeki sağlık uzmanlarına eğitimler verilmiştir. Toplum merkezlerini yöneten STK'larda görev yapan 40 personele, ileri derecede akut beslenme yetersizliği görülen vakaları tespit etme konusunda eğitim sağlanmıştır.

Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) Programının çocuk koruma bileşeni kapsamında, 15 ilde 53.561 mülteci çocuğa ulaşılmıştır. Bu çocukların 4.853'ü uzmanlaşmış hizmetlere yönlendirilmiştir.

Göç hâlindeki çocukların ihtiyaçlarını karşılama kapasitesi arttırılmıştır. Geri gönderme merkezlerinde, 5.049 çocuk için beş yeni çocuk dostu alan kurulmuş ve asgari çalışma standartları geliştirilmiştir. 6.293 çocuk, koruma hizmetlerine erişmiş ve 56.823 çocuk, hijyen seti yardımlarından faydalanmıştır.

Yerel idarelerin dezavantajlı çocukları ve ergenleri destekleme kapasiteleri güçlendirilmiştir. Çocuk Dostu Şehirler girişimi kapsamında, ülke çapındaki belediyeler için çevrimiçi kullanıma yönelik rehber ve eğitim materyalleri hazırlanmıştır. Öncelik alanları doğrultusunda yenilikçi politikalar yürüten dört kilit belediyeye çocuk işçiliği, çocuk yaşta evlilik, toplum temelli hizmetler, sosyal kapsayıcılık ve sosyal uyum konularında destek verilmiştir.

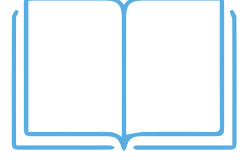
Ergen katılımı ve sosyal uyumu artırma çalışmalarında mevcut ulusal sistemlerden faydalanılmıştır. Bu sayede sosyal ve liderlik becerilerini geliştirme faaliyetlerine katılan mülteci ve Türk ergen ve genç sayısı artırılmıştır. Bu akran etkinlikleri ile 98.576 ergen ve gence ulaşılmıştır.

Erken çocukluk gelişimi ve SKH'ler hakkında veri elde edilmiştir. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'na ilk kez erken çocukluk gelişimi modülü eklenmiştir. Toplanan veriler; erken çocukluk gelişimiyle (EÇG) ilgili yeni politikaların geliştirilmesine ışık tutabilecek ve hâlihazırda Türkiye'de ölçülmeyen bir SKH göstergesinin hesaplanmasına olanak sağlayabilecektir.

Çocukların katılımı teşvik edilmiştir. Türkiye'nin 81 ilinden çocuklar, 19. Ulusal Çocuk Forumu'na katılarak Cumhurbaşkanı Erdoğan'a ve Meclis'e önerilerde bulunmuştur. Önerilerden biri (çocuk işçiliği ile mücadele etmek için il birimleri kurulması) daha sonra hükümetin ikinci 100 Günlük Eylem Planı'na dâhil edilmiştir.

Tarıtım ve savunu faaliyetleri ile çocuk hakları desteklenmiştir. Türkiye; Dünya Çocuk Günü'nde "Go Blue" (Maviye Bürün) girişimi de dâhil olmak üzere çocuklara ilişkin uluslararası kampanyalara katılmış ve dördüncü Dünya Kız Çocukları Günü Konferansı'nı düzenlemiştir.

Yarısı kız çocuk olmak üzere
645 binden fazla **mülteci çocuk**
örgün eğitime dahil oldu

ÜLKE PROGRAMI KAPSAMINDA EĞİTİM ALANINDA ELDE EDİLEN BAŞARILAR

Ülke Programının eğitim bileşeni eğitime erişim ve eğitimin niteliği konularına yoğunlaşmakta ve SKH 4 (Nitelikli Eğitim), SKH 5 (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği) ve SKH 10 (Eşitsizliklerin Azaltılması) çerçevesinde yürütülen çalışmalara katkıda bulunmaktadır. Güç durumdaki farklı çocuk grupları Türkiye'de çeşitli konularda zorluk yaşamakta, özellikle mülteci çocuklar herhangi bir eğitim imkanından faydalanamama riskiyle karşı karşıya bulunmaktadır. Hâlen uygulanmakta olan Ülke Programının başladığı yıl olan 2016'da okula kayıtlı mülteci çocukların sayısının yalnızca 320.000 civarında (okul çağındaki mülteci çocuk nüfusunun yaklaşık %36'sı) olması, bir başka deyişle eğitim hizmetine ihtiyaç duyan ilave öğrenci sayısının bu denli yüksek olması, eğitim sektörünü çok önemli bir sorunla karşı karşıya bırakmıştır. 2018 yılı sonunda, 645.140

(317.761 kız ve 327.379 erkek) öğrenci örgün öğretim kurumlarına kaydolmuştur. Bu sayı, okul çağındaki mülteci nüfusun %62'sini oluşturmaktadır. Ayrıca, yaklaşık 15.426 mülteci çocuk, UNICEF'in desteklediği yaygın ve okul dışı eğitim olanaklarından faydalanmıştır. Sağlanan bu ilerleme, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), UNICEF ve diğer ortakların gerek örgün gerekse yaygın eğitim alanındaki sürekli işbirliğinin ve özellikle çocuk koruma ve sosyal koruma sektörlerinde diğer birimleri de sürece katan sektörler arası müdahalelerin sonucudur. Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) Programına mülteci çocukların da dâhil edilmesi, söz konusu müdahale faaliyetlerine örnek olarak gösterilebilir (Bkz. 'Ülke Programı Kapsamında Sosyal Politika Alanında Elde Edilen Başarılar).

Mülteci ve güç durumdaki Türk öğrenciler için
ülke genelinde
800 bin okul çantası ve
kırtasiye malzemesi dağıtıldı

Mülteci çocuklara yönelik örgün öğretim olanakları

Örgün öğretime erişimi kolaylaştırmak amacıyla UNICEF, eğitim personelinin kapasitesinin güçlendirilmesi, öğrenme alanlarının iyileştirilmesi ve genişletilmesi ve öğrencilerin temel okul malzemelerine erişiminin desteklenmesine yönelik faaliyetlerinde Millî Eğitim Bakanlığı'na destek olmaya devam etmiştir.

Suriyeli Gönüllü Eğitim Personeline (SGEP) temin edilen aylık teşvik ödemeleri, mülteci çocukların ihtiyaçlarına göre tasarlanmış, yeterli eğitim hizmetlerinin sunulmasına katkıda bulunmuştur. UNICEF, MEB ve PTT arasında imzalanan üç taraflı protokol kapsamında Türkiye'deki asgari ücretle eşit miktarda olması kararlaştırılan aylık teşvik ödemelerinden faydalanan SGEP sayısı Aralık ayı itibariye 12.994 (6.062 erkek ve 6.932 kadın) olarak kaydedilmiştir.

SGEP'nin mültecilere hizmet veren Geçici Eğitim Merkezleri'nden (GEM) devlet okullarına (DO) geçiş sürecinde öğrencilerin eğitimine katkı sunmaya devam etmesini sağlayacak olan Eğitim Personeli Yönetim Stratejisi'nin geliştirilmesi hususunda da önemli gelişme kaydedilmiştir. SGEP'nin eğitim, danışmanlık,

idare ve topluma erişim faaliyetlerine destek alanlarında üstleneceği roller, MEB ile işbirliği içerisinde geliştirilip ve resmileştirilmiştir. SGEP, bu görevleri GEM, DO ve diğer eğitim kurumlarında yerine getirecektir. Tanımlanan bu yeni roller birtakım önemli ihtiyaçları karşılayacak, Suriyeli çocukların Türk ulusal eğitim sistemiyle bütünleşip bu sistemde eğitim almalarına destek olacaktır.

Eğitim hizmeti sunulan alanların genişletilmesi amacıyla, 900 çocuğa hizmet veren on sekiz adet Okul Öncesi Eğitimi konteyneri, derslik mobilyaları ve iç donanımlarıyla birlikte temin edilmiştir. Ayrıca, 188.440'tan fazla çocuğun okuduğu 328 okula mülteci çocuklara sunulan hizmetler nedeniyle artan bakım masraflarını karşılamak üzere mali destek sağlanmıştır.

Ailelerin okul masraflarını azaltmak amacıyla MEB ile işbirliği içerisinde hareket eden UNICEF, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde yaşayan mülteci çocuklar ile güç durumdaki Türk öğrencilere 800.000 okul seti (çanta ve kırtasiye malzemesi) dağıtmıştır.

MEB ve UNICEF mülteci çocuklar için Hızlandırılmış Eğitim Programını başlattı

Mülteci ergenlere yönelik örgün ve yaygın eğitim olanakları

Mülteci çocukların örgün eğitim kurumlarına kaydolması alanında önemli bir ilerleme sağlanırken; MEB ve UNICEF, başta ergenler olmak üzere okul dışında kalan çocuklara (ODÇ) yönelik özel destek ve öğrenme olanaklarının tesis edilmesine de büyük önem vermiştir. 2018 yılında MEB ve UNICEF, uzun zamandır okula gitmeyen ve akranlarıyla birlikte örgün öğretime devam etmeye henüz hazır olmayan 10-18 yaş grubundaki mülteci çocuklara ikinci bir şans tanımayı hedefleyen Hızlandırılmış Eğitim Programını (HEP) hayata geçirmiştir. HEP kapsamında, ülkenin farklı bölgelerinde bulunan 12 ilde faaliyet gösteren 70 halk eğitim merkezinde MEB onaylı müfredat çerçevesinde sertifikalı eğitimler verilmektedir. Aralık ayı itibarıyla HEP'ten faydalanan çocukların sayısı 5.656'ya (2.626 kız öğrenci ve 3.030 erkek öğrenci) ulaşmıştır.

Mülteci ergenlerin eğitime katılımının sağlanması ve okuldan ayrılmalarının önlenmesi konusunda karşılaşılan en önemli güçlüklerden biri de dil engelidir. 2018 yılında UNICEF ve Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB) 24 ildeki

gençlik merkezlerinde Türkçe dil kursları açmıştır. Bu merkezler aynı zamanda, mülteci çocuklara Türk akranlarıyla birlikte çeşitli sosyal etkinliklere katılma fırsatı sunmaktadır. Dil kurslarında ilk iki düzeyi tamamlayan çocuklar, DO'lara yönlendirilmektedir. Aralık ayı itibarıyla 4.406 çocuğun (2.012 kız ve 2.394 erkek) Türkçe dil kurslarına devam ettiği bildirilmiştir.

Bu programların hedef kitesini genişletmeye karar veren MEB ve GSB, UNICEF'in de desteğiyle yürüttükleri toplum temelli alan taraması ve yönlendirme kampanyaları yürüterek 31.839 çocuğa (15.054 kız ve 16.785 erkek) ulaşmayı başarmıştır. Bu gayretler sonucunda, okula gitmeyen 6-9 yaş aralığındaki 10.490 çocuk (5.309 kız ve 5.181 erkek), örgün öğretim kurumlarına kaydedilmek üzere Millî Eğitim İl Müdürlükleri'ne yönlendirilmiştir. Faydalanabilecekleri eğitim hizmetleri hakkında çocuklar ve ailelere bilgi sunulmuş, ayrıca yaşlarına uygun örgün ve yaygın eğitim olanakları hakkında bilgilendirilmiştir.

87 bin
mülteci ve Türk çocuk
ilkokullarda
Yetiştirme Programından
yararlandı

Kaliteli kapsayıcı eğitime yönelik kapasite geliştirme çalışmaları

MEB'in "Daha Güçlü Yarınlar için 2023 Eğitim Vizyonu" adlı yeni strateji belgesinde, Türkiye'deki tüm çocuklara yönelik kaliteli kapsayıcı eğitimin temel unsurları, eğitim sektörünün en önemli öncelikleri arasında gösterilmektedir. Bu bağlamda UNICEF, eğitim politikası ve uygulamaları, mesleki gelişim ve öğrenme değerlendirme sistemleri ile kapsayıcı erken çocukluk eğitimi (EÇE) alanlarında MEB ile ortak çalışmalar yürütmektedir.

Eğitimin, tüm çocukları kapsayan bir yapı hâline getirilmesi amacıyla yürütülen çalışmaları desteklemek için Kapsayıcı Eğitim Öğretmen Eğitim Modülü geliştirilmiş ve öğretmenlerin en güç durumdaki çocukların ihtiyaçlarına yanıt verme kapasitesini arttırmak amacıyla geniş ölçekli bir şekilde uygulanmaya başlanmıştır. Aralık ayı itibarıyla, eğitimler toplam 154.451 (70.121 kadın ve 84.330 erkek) öğretmen ve idarecinin katılımıyla 81 ilde tamamlanmıştır.

3. ve 4. sınıf düzeyinde öğrencilerden beklenen temel okuma-yazma ve aritmetik becerilere sahip olmayan çok sayıda çocuğu desteklemek amacıyla hayata

geçirilen İlkokullarda Yetiştirme Programının ilk yılında yapılan uygulamalardan 7.684 mülteci de dâhil olmak üzere toplam 87.003 (37.920 kız ve 49.083 erkek) çocuk faydalanmıştır. Ayrıca, eğitim sisteminin çeşitli travma türlerine maruz kalan ve bu nedenle öğrenme konusunda güçlük yaşayan çocuklara destek olma kapasitesini güçlendirmek amacıyla rehber öğretmenler ve diğer öğretmenlere yönelik kılavuz ve eğitimlerin de yer aldığı, geliştirilmiş bir psikososyal destek modülü hazırlanmıştır. Yeni modülün kullanıldığı eğitimler hâlen devam etmektedir.

MEB ile işbirliği içerisinde geliştirilen 9. Sınıf Ortaöğretime Uyum Programı, tüm genel liselerde uygulanmış ve yaklaşık 1.000.000 öğrenciye ulaşmıştır. Bu programın amacı, öğrencilerin ortaokuldan liseye geçiş sürecini kolaylaştırarak güç durumdaki ergenlerin devamsızlık yapmasını ve okulu bırakmasını önlemektir. 2018-2019 eğitim öğretim yılında, Teknik ve Meslek Liseleri ile İmam Hatip Liselerinde okuyan dokuzuncu sınıf öğrencileri de program kapsamına dâhil edilecektir.

UNICEF, en az bir yıllık okul öncesi eğitimin yakın gelecekte zorunlu hâle getirilmesine ilişkin hükümet politikasının uygulanmasına yönelik çalışmalarda MEB'e destek olmayı sürdürmüştür. UNICEF aynı zamanda, kapsayıcı erken çocukluk eğitiminin teşvik edilmesi konusunda çalışmalar yapmış ve engeli olan çocukların ana akım erken çocukluk eğitimi programlarına ve ilkokullarda sunulan eğitim hizmetlerine erişimini desteklemiştir. "En Az Bir" girişimi, hem ailelere bakım verenlere hem de eğitim personeline odaklanan çok yönlü bir yaklaşım benimseyerek, aralarında en az 350 engeli olan çocuğunda bulunduğu 31.000'den fazla çocuğun gelişim ve öğrenme becerilerini güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Nisan ayında tamamlanan Eğitsel Değerlendirme ve Tanı Araçlarının Standartlaştırılması Programının amacı, engeli olan çocuklara yönelik eğitsel değerlendirme çalışmalarında iyileştirme yaparak çocukların uygun eğitim programlarına erişmesini sağlamaktır. Bu programdan her yıl 465.000 engeli olan çocuğun faydalanacağı öngörülmektedir.

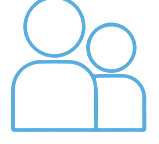
Örgün EÇE kapsamında sunulan hizmetleri güçlendirmek ve güç durumdaki farklı çocuk gruplarının ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla UNICEF, Türkiye'nin güneydoğusunda yaşayan toplam 16.429 Türk ve mülteci (8.077 kız ve 8.352 erkek) çocuğa ulaşmayı başaran on haftalık yaz okulu programı da dâhil olmak üzere toplum ve ev temelli erken çocukluk eğitimi programlarını desteklemeyi sürdürmüştür.

Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi

UNICEF'in de teknik desteğiyle MEB, kendi personelinin eşitlikçi ve toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşımı benimseme kapasitesini daha da güçlendirmiştir. Eğitim personeline, 9. Sınıf öğrencilerine yönelik geliştirilen toplumsal cinsiyete duyarlı rehberlik materyalleri temin edilmiş, toplam 575 (218 kadın ve 357 erkek) öğretmen ve idareci bu konuda düzenlenen eğitimlerden yararlanmıştır. 81 ilden 162 ortaöğretim kurumunda toplumsal cinsiyet eşitliği paketi hayata geçirilmiştir.

ÜLKE PROGRAMI KAPSAMINDA ÇOCUK KORUMA ALANINDA ELDE EDİLEN BAŞARILAR

91,000

mülteci çocuk

24 ildeki **74** güvenli alanda
verilen PSD faaliyetlerinden
yararlandı

Ülke Programının çocuk koruma bileşeni, çeşitli koruma kaygıları nedeniyle geride kalma riskiyle karşı karşıya bulunan, güç durumdaki farklı çocuk gruplarına ulaşmayı hedeflemektedir. Söz konusu bileşen, SKH 5 (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği), SKH 10 (Eşitsizliklerin Azaltılması) ve SKH 16 (Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar) kapsamında yürütülen çalışmalara katkıda bulunmaktadır. Türkiye, devletin sorumluluklarının geniş kamu hizmeti ağları vasıtasıyla yerine getirilmesi konusunda köklü gelenekleri olan bir ülkedir. UNICEF ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve diğer ulusal kurumlar arasında çok uzun yıllardır devam eden ortaklığın odak noktası, mülteci çocuklar da dâhil olmak üzere tüm çocuklara daha iyi hizmet sunmak amacıyla çocuk bakım ve adalet hizmetlerine ilişkin ulusal çocuk koruma sistemlerinin daha da güçlendirilmesidir.

Çocuk bakım sistemlerinin iyileştirilmesi

2018 yılında UNICEF ve AÇSHB, ulusal çocuk bakım sisteminde birtakım iyileştirmelerin yapılması konusunda ortak çalışmalar yürütmüştür. Vaka yönetim sürecini güçlendirmek amacıyla, vaka yönetim uygulamalarını inceleyen bir analiz çalışması gerçekleştirilmiş ve Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimlerinin (risk/ihtiyaç analizleri

yapılırken koruma ihtiyacı bulunan çocuklara hizmet veren geçiş merkezleri) kullanımına yönelik bir eylem planı hazırlanmıştır. Ayrıca, uzmanlaşmış 320 personele çocuk koruma alanında eğitim verilmiştir.

AÇSHB'ye bağlı 172 bakım kurumunda öz değerlendirme standartlarının uygulanması ile bu kurumlarda kalan ve ebeveyn bakımından yoksun çocuklara yönelik uygulanan hizmet kalitesi güçlendirilmiştir. Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar da dahil olmak üzere ebeveyn bakımından yoksun çocuklar için Çocuk Gelişim ve Destek Programı oluşturulmuş, bu kapsamda yeni rehberler ve eğitim modülleri hazırlanmıştır. Programdan kurum bakımı altında bulunan 12.500 Türk ve yabancı uyruklu çocuğun yararlanması beklenmektedir.

AÇSHB ve UNICEF aynı zamanda, yatılı bakım kurumlarında kalan çocuklara psikososyal destek sunmak ve bu çocukların yaşam becerilerini geliştirilmeyi hedefleyen ANKA Programının kapsamının genişletilmesi konusunda da birlikte çalışmıştır. 2018 yılında yeniden şekillendirilen ANKA Programı, Bakanlığa bağlı 10 Çocuk Destek Merkezinde kalan refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların özel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uyarlanmıştır. Bu çerçevede, yeni bir eğitim programı ve referans materyaller geliştirilerek 193 saha çalışanına konuya ilişkin eğitim verilmiştir.

©UNICEF/Herwig

AÇSHB'nin acil durumlara müdahale kapasitesinin güçlendirilmesi amacıyla yürütülen faaliyetler kapsamında, Psikososyal Destek Kılavuzu ve Eğitici Eğitimi Programı yenilenmiş, AÇSHB, Sağlık Bakanlığı (SB), Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ile Türk Kızılayı'nda görev yapan toplam 238 personele eğitici eğitimi verilmiştir.

Çocuk koruma hizmetlerinin kapsamını hem Türk hem de mülteci çocukları içerecek şekilde genişletmeyi hedefleyen yeni ulusal koruma ve destek programına (Aile Sosyal Destek Programı-ASDEP) yönelik kapasite geliştirme çalışmalarına katkıda bulunmak amacıyla ülke genelinde toplam 1.160 ASDEP personeline yönelik eğitim ihtiyacı analizi gerçekleştirilmiş ve ASDEP vaka yönetimi sistem ve araçlarının güçlendirilmesi ve standartlaştırılmasına ilişkin bir eylem planı üzerinde anlaşma sağlanmıştır.

Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) çocuk koruma hizmetleri kapsamında desteklenmiş, programın hem Türk hem de mülteci çocukları kapsayacak şekilde

genişletilmesi için ortak çalışmalar yürütülmüştür. Bu yeni program için kapasite geliştirilmesi amacıyla ülke genelinde görev yapan 1.160 ASDEP personelinin eğitim ihtiyaçlarını belirleyen bir analiz yapılmış, vaka yönetimi sistemi ve araçlarının standartlaştırılmasına yönelik bir eylem planının hazırlanması üzerinde de anlaşmaya varılmıştır.

çocuk koruma programlarının güçlendirilmesi

64 binden fazla mülteci çocuk tespit edildi, bunun 47 bini sosyal hizmetlere yönlendirildi

Korunma ihtiyacı bulunan mülteci çocukların desteklenmesi

Aynı toplumda yaşayan güç durumdaki mülteci ve Türk çocukların özel korunma ihtiyaçları dikkate alınarak, ulusal sistemler çerçevesinde sağlanan hizmetlerin, UNICEF tarafından desteklenen ve 32 ilde belediyeler, STK'lar ve diğer paydaşlarla işbirliği içerisinde yürütülen güvenli alanlar, toplum merkezleri, topluma erişim hizmetleri ve mobil ekipler aracılığıyla sunulan toplum temelli hizmetlerle takviye edilmesi sağlanmıştır. Bu kapsamda, (%51'i kızlardan oluşan) yaklaşık 91.000 çocuk, 24 ildeki 74 güvenli alanda yürütülen yapılandırılmış psikososyal destek (PSD) programlarından faydalanmıştır. İzleme faaliyetleri sırasında yapılan tespitlere göre, PSD programına katılan çocukların yaklaşık %64'ünün program sonunda sosyal ve duygusal esenliklerinde olumlu yönde gelişmeler meydana geldiği bildirilmiştir. Diğer çocuk koruma hizmetleri aracılığıyla, (1.966 engeli olan çocuk da dâhil olmak üzere) 65.226 mülteci çocuk tespit edilmiş ve yapılan değerlendirme sonucunda bu çocukların 47.276'sı uzmanlaşmış bakım hizmetlerine sevk edilmiştir. Verilen diğer hizmetler arasında ebeveynlik eğitim programları, hukuki destek, engeli olan çocuklara yönelik değerlendirme ve sevk hizmetleri ile acil durum nakit yardımları yer almaktadır. Aynı zamanda, eğitim verilen çocuk koruma personeli, GSB ile tesis edilen yeni işbirliği çerçevesinde, 25 ilde faaliyet gösteren gençlik merkezlerinden faydalanan güç durumdaki Türk ve mülteci çocuklara ilişkin tespit ve değerlendirme çalışmalarına başlamıştır.

UNICEF ve paydaşları, Mardin ve Şanlıurfa'da kurulan 2 adet "Kız Çocukları için Güvenli Alan"a destek vermeye sürdürmüştür. Bu alanlarda, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete (TCDS) maruz kalan veya bu riskle karşı karşıya olan kız çocuklarına danışmanlık, bireysel ihtiyaçlara göre tasarlanmış PSD, hukuki destek ve sevk hizmetleri sunulmaktadır. Güvenli alanlarda verilen toplum destekli hizmetler vasıtasıyla toplamda 8.082 Suriyeli ve Türk kız çocuk ve kadına (%78'i çocuk) ulaşılmıştır. Ayrıca (%65'i kız çocuklardan oluşan) 29.050 kişi, TCDS'nin önlenmesi

ve azaltılmasına yönelik toplum temelli müdahale faaliyetlerine katılmıştır.

Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) programının mültecileri de kapsayan çocuk koruma bileşeni, 15 ilde tam olarak hayata geçirilmiş ve (%49'u kız çocuk) 53.561 mülteci çocuğa ulaşmıştır. Orta ve yüksek düzeyde koruma riskleriyle karşı karşıya olan ve uzmanlaşmış hizmetlere sevk edilen (%43'ü kız çocuk) 4.853 mülteci çocuk da ŞEY programından yararlanmıştır. ŞEY programı kapsamındaki nakit transferi bileşenini tamamlayıcı bir nitelik taşıyan çocuk koruma bileşeni, okula gitmeyen veya okulu bırakma riski yüksek olan mülteci çocukların okula kayıt ve devam süreçlerini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Bu hizmetin AÇSHB ortaklığında sürdürülebilirliğinin tesis edilmesi ve ulusal sosyal hizmetler çerçevesinde hayata geçirilen topluma erişim sisteminin bir parçası hâline getirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Türkiye'de geçici koruma altındaki mülteci çocuklar için yürütülen kapsamlı müdahale faaliyetlerinin yanı sıra UNICEF, başka ülkelere gitmek amacıyla Türkiye'de bulunan çocuk ve ailelerin ihtiyaçlarının daha etkili bir biçimde karşılanmasını sağlamak amacıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) ve sivil toplum kuruluşlarıyla da ortak çalışmalar yürütmüştür. GİGM'ye bağlı geri gönderme merkezlerinde beş adet çocuk dostu alan inşa edilmiştir. 2.659 erkek ve 2.390 kız çocuk bu alanlardan faydalanmıştır. Çocukların yaşına uygun beslenme, eğitim, kaliteli zaman geçirme ve sağlık hizmetlerinin sunulmasına yönelik gayretleri desteklemek amacıyla bir dizi işleyiş standardı hazırlanmıştır. UNICEF'in desteklediği topluma erişim ekipleri, başka ülkelere gitmek üzere yolculuğuna devam eden 6.492 çocuk tespit etmiş ve bu çocukların hukuki ve psikososyal danışmanlık gibi koruma hizmetlerine ulaşmasına yardımcı olmuştur. Toplam 56.823 çocuğa hijyen seti sağlanmıştır.

©UNICEF/Rich

Çocuk yaşta evliliklerin sona erdirilmesi çalışmalarının desteklenmesi

Türkiye'de, özellikle güç durumdaki toplum kesimlerine mensup olan veya sosyoekonomik güçlükler yaşayan pek çok kız çocuğu, geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle çocuk yaşta, erken ya da zorla evlendirilme (CEFM) riski ile karşı karşıya bulunmaktadır. UNICEF, "Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele Strateji Belgesi ve Eylem Planı"nın hazırlanmasına ilişkin süreçte AÇSHB'ye teknik destek sunmuştur. Çocuk yaşta evliliklerle mücadelede çok sektörlü vaka yönetiminin güçlendirilmesi için UNICEF tarafından 2017 yılında hazırlanan "Çocuk Evliliklerinin Önlenmesi Konusunda Hizmet Sunucular için Kılavuz" dökümanının hükümet kurumlarına ve STK'lara mensup 1.900 hizmet sağlayıcıya ulaştırılmıştır.

Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesi BM Ortak Programı" UNICEF koordinasyonunda UN Women, UNFPA, UNHCR ve IOM ile birlikte yürütülmektedir. Söz konusu program, çocuk evliliklerinin ortadan kaldırılmasına yönelik gayretlerde çok sektörlü bir yaklaşımın benimsenmesini öngörmektedir. Bugüne kadar yürütülen kapasite geliştirme programları aracılığıyla, AÇSHB personeli ile sahada görev yapan STK çalışanları da dâhil olmak üzere 1.000'den fazla hizmet sağlayıcıya ulaşılmıştır. Ayrıca bu konuda olumlu sosyal normların desteklenmesi ve tutum değişikliğinin teşvik edilmesine yönelik stratejiler geliştirilmiştir.

1000' in üzerinde yargıç, savcı, uzman ve kâtip kanun ile ihtilafa düşmüş çocuklara yönelik çocuk dostu yöntemlerin uygulanması konusunda eğitim aldı

Çocuklar için adalet sisteminin güçlendirilmesi

Adalet sisteminde çocuk dostu usullerin hayata geçirilmesi bağlamında Adalet Bakanlığı, UNICEF ve sivil toplum kuruluşları arasında tesis edilen işbirliği devam etmiştir. Hapsedilme yerine uygulanabilecek alternatif çözümlerin yaygınlaştırılması amacıyla, çocuk ve gençlere ilişkin denetimli serbestlik sistemi, ilgili çalışanların birlikte çalıştıkları çocukların ihtiyaçlarını daha etkili şekilde tespit etmesini ve çocuklara destekleyici müdahale programları vasıtasıyla hizmet sunmasını sağlayan yeni bir risk değerlendirme aracıyla güçlendirilmiştir. Bu alanda bir çok çalışana çeşitli eğitimler verilmiş, denetimli serbestlik altındaki çocuklara yönelik olarak kullanılabilir çeşitli hizmetler haritalandırılmış, sürdürülebilirliği güvence altına almak ve sonuçların izlenmesini kolaylaştırmak için izleme ve değerlendirme sistemi Ulusal Yargı Ağı Programına entegre edilmiştir.

Adalet Bakanlığı ve Çocuk Koruma Merkezlerini Destekleme Derneği (ÇOKMED) ile gerçekleştirilen ortak çalışma sonucunda 1.000'den fazla yargıç, savcı, uzman ve kâtipin yargısal süreçlerde çocuk dostu yöntemleri kullanmaya yönelik kapasiteleri güçlendirilmiştir. Yargıçlar, savcılar, avukatlar ve sosyal çalışma görevlilerinin (2017 yılında UNICEF'in desteğiyle aktif kullanıma giren) çocuk dostu adli görüşme odalarının amacı ve kullanımı konusundaki farkındalıkları artırılmıştır. Kasım ayında Adalet Bakanlığı çocuklara yönelik cinsel suçlarda özel beyan alma yöntemlerinin kullanımına yönelik bir genelge yayınlamıştır. Bu genelgede, çocukların beyanlarının tüm yargı sürecinde yalnızca bir kere alınması ve bu işlemler

sırasında çocuk dostu görüşme odalarının kullanılması gerekliliği bir kez daha vurgulanmıştır.

Telafi mekanizmalarına erişim

Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık - KDK) UNICEF'in desteğiyle çocuk haklarına yönelik şikâyetlerin ele alınmasına ve soruşturulmasına yönelik yeni mekanizmalar geliştirmiş, çocukların kuruma erişimlerini sağlayacak sistemler güçlendirilmiştir.

KDK Ekim ayında UNICEF'in teknik desteğiyle hazırlanan yeni bir Çocuk Hakları Stratejisini benimsemiştir. Strateji, Çocuk Haklarına dair Sözleşme'nin daha etkili uygulanması, toplumdaki farkındalığın artırılması ve personelin çocuklarla ilgili meseleleri ele alma kapasitesinin güçlendirilmesi gibi alanlarda somut hedefler öngörmektedir.

Çocuğa karşı şiddetle mücadele kapasitesi

Çocuğa karşı Şiddeti Önlemek için Ortaklık Ağı'na mensup STK'ların çocuğa karşı şiddet konusundaki izleme ve savunu kapasiteni güçlendirmeye yönelik destek sağlanmıştır. Ağ tarafından barolar ve üniversite çocuk koruma merkezlerinin de katkısıyla çocuğa karşı şiddet ile ilgili konularda bir dizi tanıtım-savunu notu hazırlanmış ve çocukların cinsel istismarı sorununa kapsamlı bir çözüm bulunması için çevrimiçi bir imza kampanyası başlatmıştır.

ÜLKE PROGRAMI KAPSAMINDA SOSYAL POLİTİKA ALANINDA ELDE EDİLEN BAŞARILAR

Yarısı kız olmak üzere,
yaklaşık

411 bin

mülteci çocuk

Şartlı Eğitim Yardım (ŞEY)

Programından yararlandı

Ülke Programının Sosyal Politika bileşeni, çocuk haklarının tam olarak gerçekleşmesini engelleyen sosyoekonomik faktörlerle mücadele edilmesini ve çocuk refahının en yüksek seviyeye çıkarılmasını amaçlamaktadır. Bileşen, sosyal güvenlik ve sosyal sistemlerinin çocuklar açısından güçlendirilmesine yönelik çalışmaları, yerel yönetim düzeyinde çocuk dostu yönetim ve stratejilerin yaygınlaştırılmasını ve çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik ulusal politika ve programa katkı yapılmasını kapsamaktadır. Bu alanlarda sergilenen çabalar Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerin (SKH) yönelik ilerlemeye katkıda bulunmaktadır: SKH 1 (Yoksulluğun Ortadan Kaldırılması), 8 (İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme), 10 (Eşitsizliklerin Azaltılması) ve 11 (Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar).

Şartlı Eğitim Yardımı programı

Dezavantajlı Türk çocuklar için 2003 yılından bu yana uygulanmakta olan Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) Programı, 2017 yılında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı,

Milli Eğitim Bakanlığı, Türk Kızılay'ı ve UNICEF tarafından mülteci çocukları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bu sosyal koruma programı, mülteci çocukların eğitime katılmalarının önündeki başlıca engellerden birini oluşturan maddi güçlükleri hafifletmeyi amaçlamaktadır.

Mültecelere yönelik ŞEY uygulanması 2018'de ikinci yılına girmiş ve programın kapsamı iki kat genişlemiştir. Programın başlamasından bu yana 410.740 çocuk (205.736 kız, 205.004 erkek) örgün eğitime devam şartına bağlı nakit transferlerinden yararlanmıştır. 2018 yılı sonlarında program, UNICEF'in desteğiyle MEB tarafından uygulanan Hızlandırılmış Eğitim Programı (HEP) aracılığıyla yaygın eğitim hizmeti alan çocukları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. İdari veriler ŞEY yararlanıcısı çocukların %76'sının okula düzenli devam ettiğini, program izleme çalışmaları ise yararlanıcı ailelerin %60'ının çocukların okul devamlılıklarını doğrudan ŞEY'e bağladığını göstermektedir.

©UNICEF/Noorani

Programın nakit transferi bileşeni kapsamında, yararlanıcı ailelere, banka kartları aracılığıyla, çocuğun yaşına ve cinsiyetine göre belirlenmiş olan tutardaki ödeme iki ayda bir yapılmaktadır. Aynı programın çocuk koruma bileşeni ise çocukları en fazla risk altında bulunan ailelere ek bir destek olarak sağlık taraması, teşhis ve gerektiğinde sevk dâhil olmak üzere çeşitli hizmetler sunmaktadır (Ayrıca bakınız, 'Ülke Programının Eğitim Alanındaki Sonuçları' ve 'Ülke Programının Çocuk Koruma Alanındaki Sonuçları').

Eğitim, sosyal yardımlar ve çocuk koruma sektörlerinden paydaşların bir arada yer aldıkları ŞEY programı, çocuklar açısından olumlu sonuçlar veren yararlı bir sektörler arası işbirliği örneğidir. Bu program aynı zamanda Sosyal Uyum Yardım Programı (SUY) programıyla yakından bağlantılıdır. AÇSHB, Türk Kızılay'ı ve Dünya Gıda Programı tarafından uygulanan SUY programı kapsamında temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için ailelere şartsız aylık yardımlar yapılmaktadır. SUY

yararlanıcılarının yaklaşık %83'ü aynı zamanda ŞEY'den de yararlanmaktadır. Bu durum iki programın birbirini tamamlayıcı niteliğini ortaya koymaktadır.

her çocuk
için
eğitim

©UNICEF/Feyzioğlu

750' | 1,500'

den fazla

hükümet yetkilisi

küçük ve orta ölçekli
işletme çalışanı

çocuk işçiliği vakalarının daha iyi bir şekilde tespiti ve
müdahale edilmesi konusunda eğitildi

Çocuk işçiliğiyle mücadele için kapasite geliştirme

Ülke Programı, kapasite geliştirmeyi içeren çok sektörlü bir strateji aracılığıyla çocuk işçiliğiyle mücadele, risk altındaki ailelere yönelik hizmetlerin desteklenmesi ve işveren birlikleri, belediyeler, STK'lar ve diğer BM kuruluşlarıyla ortak delil üretme ve savunuculuk çalışmalarına katkıda bulunmaya devam etmiştir. UNICEF ve ILO'nun kurduğu Çocuk İşçiliği Teknik Grubu, Türk ve mülteci çocuklar arasında görülen çocuk işçiliği vakalarının tespiti, önlenmesi ve müdahale amaçlı bir araç seti hazırlamış olup bu set çocuklarla çalışan farklı kuruluşlara dağıtılmaktadır. 355 AÇSHB iş müfettişine, 81 Millî Eğitim il müdür yardımcısının tümüne, 320 koordinatör öğretmene ve Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu'nun (TESK) 1.500 üyesine eğitim verilmiştir.

Bir STK ortağıyla birlikte, mevsimlik tarım işçisi olarak çalışan, en görünmez konumdaki bazı çocuk ve aileler hakkında araştırma yürütülmüştür. Elde edilen bulgular bu aileleri hedef alan yerel politikaların geliştirilmesine yönelik bir savunma aracı olarak kullanılmaktadır.

2018'in sonlarında hükümet, çocuk işçiliğiyle mücadele amaçlı il birimleri kurması yönünde çocuklardan gelen bir tavsiyeyi kabul etmiştir (Bkz. "Ülke Programı Kapsamında Ergenlere Yönelik Elde Edilen Başarılar").

©UNICEF/Ergen

Çocuk Dostu Şehirler

UNICEF, yerel idarelerin en hassas çocuk ve ergenler lehine politikaları destekleme kapasitesini artırma amacı taşıyan Çocuk Dostu Şehirler inisiyatifi aracılığıyla, belediye düzeyinde çocuk dostu yönetişimin teşvikine katkıda bulunmaya devam etmiştir. 2018 yılında belediyelerin çocuk katılımı, çocuk hakları planlaması, çocuk evliliği ve çocuk işçiliğinin önlenmesi ve çocuk odaklı strateji geliştirme ve bütçe hazırlama kapasitelerini yükseltmek amacıyla rehber ilkeler ve eğitim materyalleri hazırlanarak uygulamaya konmuştur. UNICEF ayrıca, araç ve eğitim kurslarını çevrimiçi bir platform aracılığıyla ülke genelinde çok sayıda belediyenin kullanımına sunmak için Türkiye Belediyeler Birliği'yle birlikte çalışmaktadır.

Dört belediyede ise çok sektörlü çalışma planları uygulanmaktadır. Bu belediyelerde yaklaşık 1,3 milyonu çocuk (Türk ve mülteci) olmak üzere hem Türk vatandaşları hem de 600.000 mülteciye oluşan, toplam 3,6 milyonu aşkın bir nüfus bulunmaktadır. İzmit'te psikososyal destek hizmetleri ve yönlendirme mekanizmaları sunmak amacıyla belediye tarafından

nisan ayında açılan Benim Evim Çocuk Merkezi'ne destek olması için oluşturulan bir mobil ekip, sokaklarda çalışan Türk ve mülteci çocukları tespit ederek değerlendirmeye tabi tutmaktadır. Nüfusun yaklaşık yarısının mültecilerden oluştuğu Kilis'te ise belediye, daha önce yetersiz hizmet alan kişilere erişerek bunların toplum temelli eğitim, çocuk koruma ve sosyal uyum faaliyetlerine katılmalarını sağlamıştır. **Belediyelerin temel önceliklerden birinin çocuk evliliği olduğunu tespit eden Kilis ve Gaziantep'te ilgili hizmet sağlayıcılara ve STK'lara toplumsal normlarda olumlu değişiklikler konusunda eğitim verilmiştir.** Bu yerel merciler ayrıca, Gaziantep Belediyesi ve UNICEF tarafından koordine edilen katılımcı bir süreçle hazırlanan Hizmet Sağlayıcılar İçin Çocuk Evliliklerini Önleme Rehber İlkeleri'ni de uygulamaya koymuştur. Temel önceliklerin mevsimlik göçmen çocuk işçiliği ve sosyal uyum olarak tespit edildiği Yüreğir'de ise belediyeye bağlı toplum merkezi personeline ve öğretmenlere çocuk hakları, çocuk işçiliği ve güç durumdaki çocuklarla çalışma konularında eğitim verilmiştir.

Yaklaşık

99 bin

Türk ve mülteci ergen ve genç güçlendirme ve sosyal uyum faaliyetlerinden yararlandı

ÜLKE PROGRAMI KAPSAMINDA ERGENLERE YÖNELİK ELDE EDİLEN BAŞARILAR

Ergenliğin yaşam döngüsündeki önemi ve güç durumdaki ergenlerin karşılaşılabileceği zorlukların çokluğu nedeniyle bu grup, Ülke Programının başlıca hedefleri arasında yer almaktadır. Türkiye ile UNICEF'in Eğitim (okula gitmeyen çocuklar, eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği), Çocuk Koruma (toplum temelli hizmetler, psikososyal destek, çocuklar için adalet, çocuk evliliklerinin önlenmesi) ve Sosyal Politika (Çocuk Dostu Şehirler, çocuk işçiliğiyle mücadele) alanlarındaki işbirliği kapsamında ergen kız ve erkeklere özel önem verilmektedir. Ayrıca Ülke Programı, ergenleri pozitif değişim araçları olarak görmekte, Türk ve mülteci ergenler arasında katılım fırsatlarını teşvik ederek topluluklar arası sosyal uyumu ve gençlerin katılımını da desteklemektedir.

Ergen katılımı ve sosyal uyum

2018 yılında ulusal sistemler aracılığıyla ergen katılımını arttırmak üzere UNICEF, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB), Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB) ve diğer bazı resmî ve özel kurumlar arasındaki işbirliği genişletilmiştir. Bunun sonucunda hem mültecilerden hem de Türklerden oluşan önemli sayıda ergen ve gencin sosyal, akranlar arası faaliyetlere ve liderlik geliştirme etkinliklerine katılması sağlanmıştır. Bu faaliyetlerin amacı, her iki topluluktan ergen ve gençleri bir araya getirmek ve karşılıklı anlaşmayı teşvik

edip bu gençlerin kendi topluluklarında değişim aracı işlevi görmelerini sağlayarak sosyal uyumun artırılmasına katkıda bulunmaktadır. "ÇATOM"larda (Çok Amaçlı Toplum Merkezi) ve GSB'ye bağlı "Ergen Dostu" gençlik merkezlerinde sunulan hizmetleri kapsayan akran faaliyetleri 98.576 ergen ve gence (56.078 kız ve 42.498 erkek) ulaşmıştır.

Çocuk katılımı

AÇSHB ve UNICEF, çocuk hakları il komitelerinin ve Ulusal Çocuk Forumu'nun da çalışmaları dâhil olmak üzere, çocukların katılımına yönelik kurumsal mekanizmalara destek vermek için ortak çalışmalarına devam etmiştir. Çocuk Forumu, Dünya Çocuk Günü dolayısıyla yılda bir kez düzenlenmekte ve bu gün kapsamında çocuk liderler TBMM'yi ziyaret etmektedir. 2018 yılında UNICEF ile AÇSHB tarafından düzenlenen 19. Ulusal Çocuk Forumu, çocuk işçiliği konusuna odaklanmıştır. Forum sonucunda, Türkiye'nin her yerinden katılım gösteren Türk ve mülteci çocuklardan oluşan çocuk temsilciler Cumhurbaşkanı Erdoğan'a ve Meclise çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik tavsiyelerini sunmuştur. Bunlardan çocuk işçiliğiyle mücadele amaçlı il birimleri kurulmasına ilişkin tavsiye, hükümetin Aralık ayında duyurduğu ikinci 100 Günlük Eylem Planı'na dâhil edilmiştir.

ÜLKE PROGRAMI KAPSAMINDA ERKEN ÇOCUKLUK GELİŞİMİ ALANINDA ELDE EDİLEN BAŞARILAR

"Çocuklar için Özel Gereksinim"
raporu Sağlık Bakanlığı tarafından
UNICEF' in desteğiyle
geliştirildi

Erken çocukluk dönemi, çocukların hayatında en önemli zaman dilimlerinden biridir ve bu dönemde çocuk haklarının hakkaniyetle gerçekleştirilmesi ve daha uzun vadede ulusal kalkınma hedeflerine ulaşılması için erken çocukluk gelişiminin (EÇG) nitelikli olması hayati önem taşır. Küçük çocukların sağlıklı büyümesi ve gelişimine yönelik kapasitenin artırılması amacıyla Ülke Programı kapsamında gerçekleştirilen çalışmalar, SKH 3 (Sağlıklı Bireyler) ve 10 (Eşitsizliklerin Azaltılması) yönündeki ilerlemelere katkıda bulunmaktadır.

2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması'na ilk kez, erken çocukluk gelişimine ilişkin göstergelerin ölçümü için UNICEF'in küresel ölçekteki "Çok Göstergeli Kümelem Araştırması" (ÇGKA) yöntemini esas alan ek bir modül dâhil edilmiştir. Bu modülle birlikte halen ülkede ölçülmeyen bir SKH göstergesinin hesaplanması mümkün olacak, 0-5 yaş grubu çocukların sağlık ve gelişim durumlarıyla ilgili olarak elde edilen yeni veriler Türkiye'de giderek öncelikli duruma gelen yeni erken çocukluk gelişimi (EÇG) politikalarına bilgi kaynağı olacaktır.

Bu gelişmelerle eş zamanlı olarak, bu alandaki diğer çalışmalarla ilgili bilgi sağlaması amacıyla Engeli Olan Çocukların Hakları için çalışan STK'lar ile ortaklaşa hazırlanan, engeli olan çocuklara ilişkin (erken çocuklukla sınırlı olmamak üzere) bir durum analizi de tamamlanmak üzeredir.

Engellerin tespiti

Çocuklarda görülen engellilik durumlarının zamanında tespiti ve dolayısıyla erken müdahale, engeli olan

çocukların haklarının gerçekleştirilmesinin önündeki önemli engellerden birini ortadan kaldırabilir. UNICEF, 2019'dan başlayarak ülke genelindeki devlet hastanelerinde uygulanacak olan "Çocuklar için Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER)" doğrultusunda geliştirilen yeni düzenlemenin ve sağlık hizmetleri sisteminde kullanılacak Çocuk Gelişimi İzleme Rehberi'nin hazırlık aşamalarında Sağlık Bakanlığı'nın (SB) çalışmalarına yardımcı olmuştur. Bu rehberin ilgili sağlık profesyonellerinin teknik becerilerinin gelişmesine ve ebeveynler arasında daha ileri düzeyde farkındalık sağlanmasına katkıda bulunması beklenmektedir.

Olumlu beslenme uygulamaları

Olumlu beslenme uygulamaları ve beslenmenin izlenmesi alanında kapasite geliştirilmesi için WFP ile birlikte çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalarda öncelik, sağlık hakkından yoksun kalma riski en yüksek olan mülteci çocuklara tanınmıştır. Toplum merkezi yöneten STK'larda görev yapan 40 personele, ileri derecede akut malnütrisyon durumlarının erken tespitiyle ilgili bilgi ve becerileri kapsayan eğitimler evrilmiştir.

Gelişim için Bakım

Ülke Programı kapsamında yürütülen çalışmalar; küçük çocukların sağlıklı büyümelerine ve psikososyal gelişimlerine destek olmak için ailelerle çalışan sağlık uzmanları ile toplum hizmeti ve saha çalışanları için hazırlanan "Çocuk Gelişimi için Bakım" eğitim paketinin geliştirilmesine de katkı sağlamıştır.

KISALTMALAR

AFAD – Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

HEP – Hızlandırılmış Eğitim Programı

ASDEP – Aile Sosyal Destek Programı

C4D – Kalkınma İçin İletifim

şEY – şartlı Eğitim Yardımı

CEFM – ocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önleneesi

Dş – ocuk Dostu şehir

K – ocuk Koruma

HS – ocuk Haklarına Dair Sözleşme

SFE – ocuk Sosyal Finansal Eğitimi

DO – Devlet Okulu

E – Engeli Olan ocuklar

GİGM – Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

EG – Erken ocukluk Gelişimi

EE – Erken ocukluk Eğitimi

ENOC – Avrupa ocuk Ombudsmanları Ağı

EPYS – Eğitim Personeli Yönetim Stratejisi

GAP – Güneydoğu Anadolu Projesi

TCDş – Toplumsal Cinsiyete Dayalı şiddet

ILO – Uluslararası alışma Örgütü

I/NFE – Enformel/Yaygın Eğitim

IOM – Uluslararası Göç Örgütü

AÇSHB – Aile, alışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

SB – Sağlık Bakanlığı

AB – Adalet Bakanlığı

MEB – Millî Eğitim Bakanlığı

GSB – Gençlik ve Spor Bakanlığı

- UKP** – Ulusal Kalkınma Planı
STK – Sivil Toplum Kuruluşu
KDK – Kamu Denetçiliği Kurumu
PTT – Türkiye Posta ve Telgraf Teşkilatı
PSD – Psikososyal Destek
İYEP – İlkokullarda Yetiştirme Programı
RET – Refugee Education Trust International
SYDV – Sosyal Yardım ve Dayanışma Vakfı (Vakıfları)
SBB – Strateji ve Bütçe Başkanlığı
SKH – Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi
STÖ – Sivil Toplum Örgütü
OUP – Okula Uyum Programı
TESK – Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
TKV – Türkiye Kalkınma Vakfı
GEM – Geçici Eğitim Merkezi
TKD – Türk Kızılay Derneği
TÜİK – Türkiye İstatistik Kurumu
UNFPA – Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
BMMYK – Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği)
UNICEF – Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
TBB – Türkiye Barolar Birliği
ÇYŞ – Çocuklara Yönelik Şiddet
MYK – Mesleki Yeterlilik Kurumu
WHO – Dünya Sağlık Örgütü
WFP – Dünya Gıda Programı
YÖBİS – Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi

Bu raporda yer verilen faaliyetler
aşağıda belirtilen destekçilerin değerli katkılarıyla hayata geçirilmiştir:

Hükümetler

Almanya Hükümeti
Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti
Fransa Hükümeti
İsveç Hükümeti
Japonya Hükümeti
Kuveyt Hükümeti
Lüksemburg Hükümeti
Norveç Hükümeti

Avrupa Birliği

Avrupa Sivil Koruma ve İnsani Yardım Genel Müdürlüğü (ECHO GM)
Avrupa Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakereleri Genel Müdürlüğü (NEAR GM)

UNICEF Milli Komiteleri

UNICEF Alman Komitesi
UNICEF Danimarka Komitesi
UNICEF Hollanda Komitesi
UNICEF Türkiye Millî Komitesi

unicef
her çocuk için

 unicefturkiye unicefturkiye unicefturk

unicef.org.tr